

SVATÁ ŘÍŠE ŘÍMSKÁ	1212 FRIDRICH II.	BOJE O TRŮN	1273 RUDOLF HABSBURSKÝ	ZÁČ. STOLETÉ VÁLKY 1337
FRANCIE	1215 VELKÁ LISTINA SVOBODY			ZÁČ. STOLETÉ VÁLKY 1337
ANGLIE				
PYRENEJSKÝ POL.				
MUSLIMOVÉ				
SLOVANÉ		POČÁTEK ÚTOKŮ TATARŮ NA KYJEVSKOU RUS		
ČESKÉ ZEMĚ	1198 KRÁL PŘEMYSL OTAKAR I. 1212 ZLATÁ BULA SICILSKÁ	1278 BITVA NA MORÁVSKÉM PŮLI	1306 VYMĚŘENÍ PŘEMYSLOVCŮ 1310 NÁSTUP LUCEMBURKŮ	1344 ARCIBISKUP 1346 KAREL IV. KRÁL
	1200	1250	1300	

VÍTKOVCI

Pokud jste si udělali referát o druhém manželu královny-vdovy Kunhuty Uherské, zjistili jste, že pocházel z mocného rodu Vítkovců. Zakladatelem rodu byl Vítek z Prčice, který zemřel roku 1194. Před smrtí podle legendy rozdělil svým pěti synům nejen panství, ale i erby – všichni dostali do znaku pětistou růži, ale každý jiné barvy. Tak vzniklo pět větví Vítkovců, z nichž nejvýznamnější byl rod s červenou růží ve znaku – Rožmberkové. Vítkovci byli v době posledních Přemyslovců nejmocnějším šlechtickým rodem v Čechách, patřily jim téměř celé jižní Čechy.

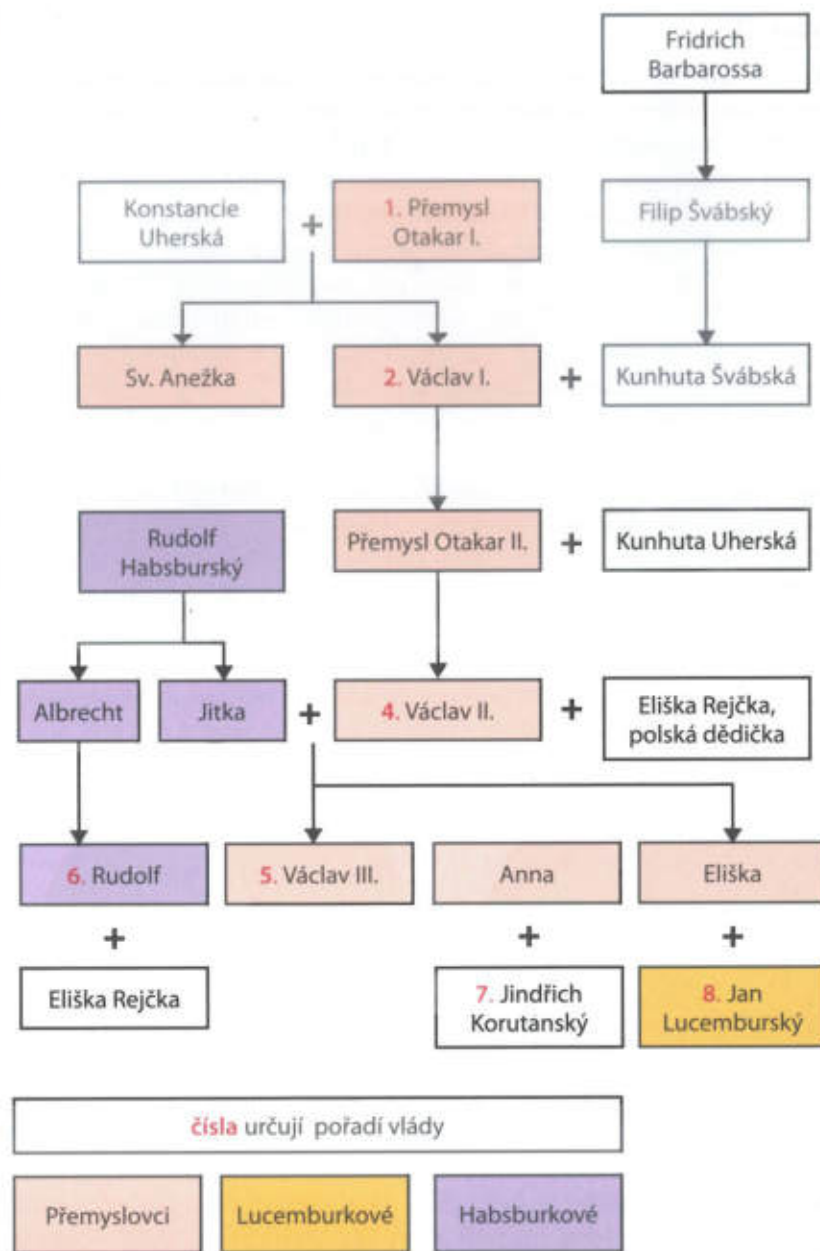

Zjistěte, které další rody vedle Rožmberků patřily k Vítkovcům.

Nauka o znacích (erbech) se jmenuje heraldika. Seznamte se s ní. Zjistěte, že sestavování erbů se řídí určitými pravidly. Zkuste si podle nich navrhnout svůj vlastní erb.

Prohlédněte si dobře rodokmen posledních Přemyslovců na této stránce. Co pomohlo Václavovi II. získat pro svého syna, Václava III., uherskou korunu?

Vražda Václava III. nebyla nikdy objasněna. Zahrávejte si na detektivy a zjistěte, kdo všechno mohl mít zájem na smrti mladého krále. Ze všech možností, na které přijdete, vyberte tu, která vám přijde nejpravděpodobnější, a zkuste ji obhájit.

Rodokmen posledních Přemyslovců

Vyměření Přemyslovců

Vlády se ujal Václavův syn Václav III. Bylo mu pouhých šestnáct let a zdědil koruny tří zemí. Jedině českou měl však jistou; v Uhrách i v Polsku to vřelo a Václav si musel vybrat, kde bude obhajovat svoje nároky. Rozhodl se pro Polsko a vypravil se tam na vojenské tažení. Jenže při zastávce v Olomouci byl dne 4. srpna 1306 zavražděn. Nikdy se nepodařilo zjistit, kdo a proč nechal mladičského krále zabít. A protože Václav ještě nestačil zplodit syna, jeho osobou vymřel panovnícký rod Přemyslovců po meči. České království se tak ocitlo bez krále.

- Kdy a jak vymřeli Přemyslovci?

SHRNUTÍ

Třinácté století, století posledních Přemyslovců, bylo také stoletím největší slávy tohoto rodu. Víte, proč tomu tak bylo: Svatá říše římská měla své vlastní velké vnitřní problémy, kterých čeští králové využívali, navíc byla objevena ložiska stříbra, takže měli králové k dispozici velké bohatství, a konečně to byli schopní vládcí. Víte, kdy rod Přemyslovců, kteří v Čechách vládli od 9. století, vymřel, a určitě tušíte, že teď bude mít České království velké problémy, protože bude muset hledat nového krále.

Na kresbě ze Zbraslavské kroniky jsou Přemysl Otakar II., Václav II. a Václav III. s třemi královskými korunami (českou, polskou a uherskou).

- Které události 13. století v českých zemích pokládáte za nejdůležitější a proč?
- Zopakujte si, co víte o stoleté válce a o problémech v katolické církvi.

SLOVNÍČEK

špitál – nemocnice
trubadúr – středověký básník a pěvec rytířských písní

LUCEMBURKOVÉ NA ČESKÉM TRŮNĚ

Vyměření panovnícké dynastie znamenalo pro stát vždy obrovský problém. Sami už z příkladu Polska a Uher víte, jak taková situace mohla dopadnout – korunu získal nějaký mocný soused. Naštěstí české země na začátku 14. století takového souseda neměly. V Polsku a Uhrách královské rody také vymřely a oba státy se zmítaly v nástupnických bojích. Svatá říše římská byla stále příliš slabá, navíc tamní panovník byl volený, nikoli dědičný, takže žádný vládnoucí rod ani neměla.

Nejmladší dcera Přemysla Otakara I. a Kunhuty Uherské, Anežka, měla třikrát pět svatbou, ale ze sňatku vždycky z politických důvodů sešlo. A tak si prosadila, že se vydá na duchovní dráhu. Založila několik klášterů, špitál a řád křižovníků s červenou hvězdou. V jednom ze „svých“ klášterů se stala abatyší. Měla velký vliv na svého bratra Václava I.

Anežka byla svatořečená. Zjistěte, kolik světců a světic pochází z rodu Přemyslovců?

Udělejte si o Anežce referát.

První český král z rodu Lucemburků – Jan Lucemburský – na kopii nástěnné malby z Karlštejna

SVATÁ ŘÍŠE RÍMSKÁ	1212 FRIDRICH II.	BOJE O TRŮN	1273 RUDOLF HABSBUŘSKÝ	ZAČ. STOLETÉ VÁLKY 1337
FRANCIE				ZAČ. STOLETÉ VÁLKY 1337
ANGLIE	1215 VEĽKÁ LISTINA SVOBODY			
PYRENEJSKÝ POL.				
MUSLIMOVÉ SLOVANÉ		POČÁTEK ÚTOKŮ TATARŮ NA KYJEVSOU RUS		
ČESKÉ ZEMĚ	1198 KRÁL PŘEMYSL OTAKAR I. 1212 ZLATÁ BULA SICILSKÁ		1278 BITVA NA MORAVSKÉM POLI 1306 VYMĚNĚNÍ PŘEMYSLOVCŮ 1310 NÁSTUP LUCEMBURKŮ	1344 ARCIBISKUPSKÝ SYNDICÁT 1346 KAREL IV. KRÁLE
	1200	1250	1300	

PROČ PRÁVĚ JAN LUCEMBURSKÝ?

Jan se zdál vhodným kandidátem na český trůn z několika důvodů: Lucembursko jako rodová država bylo maličké a navíc poměrně vzdálené, nehrozilo proto, že by se České království mohlo stát jeho součástí. Lucemburkové byli sice „pouhá“ hrabata, ale Jindřich, Janův otec, se stal králem Svaté říše římské, takže byli pro český trůn dostatečně urození. Jak už víte, titul krále Svaté říše římské nebyl dědičný, takže ani tady nehrozilo, že by byly české země připojeny k nějakému jinému státnímu útvaru, na druhou stranu však mohl Jindřich jakožto král a později císař svého syna podporovat proti Jindřichu Korutanskému.

Za takových okolností se mohl stát českým králem ten, kdo se na královský trůn „přiženil“. V úvahu přicházely tři ženy: královna-vdova Eliška Rejčka a dvě Přemyslovny, dcery Václava II., Anna a Eliška. S Eliškou Rejčkovou se oženil **Rudolf Habsburský**, jehož stejnojmenný dědeček porazil Přemysla Otakara II. na Moravském poli. Ale Rudolf zemřel už po roce vlády. Pak se stal českým králem manžel Anny Přemyslovny **Jindřich Korutanský**, s nímž byla šlechta velmi nespokojená pro jeho naprostou neschopnost a hodlala se ho zbavit. Jedinou možností bylo provdat **Elišku Přemyslovnu** za někoho vhodného, kdo by pak Korutance sesadil.

Volba padla na **Jana Lucemburského**, jediného syna římského krále a později císaře Jindřicha VII. Lucemburského. Lucemburkové byli hrabata a patřilo jim dnešní Lucembursko. Za svůj mocenský vzestup vdělili jednak svým schopnostem, jednak svému příbuzenství s francouzskými králi.

Jindřich se svolením k sňatku váhal. Janovi bylo totiž teprve čtrnáct let a Jindřich dobře věděl, že je česká šlechta vzpurná a hodlá se podílet na moci. Báł se, že Jan takovou situaci nezvládne. Nakonec však souhlasil. Roku **1310** se Jan Lucemburský s Eliškou Přemyslovnou oženil, vzápětí vyhnal Jindřicha Korutanského z Prahy a byl **korunován českým králem**.

- Vylíchte, co vedlo k nástupu Jana Lucemburského na český trůn.

Svatba Elišky Přemyslovny s Janem Lucemburským. Snoubence představují malé postavičky, oddává je mohučský arcibiskup Petr z Aspeltu. Vpravo s korunou na hlavě sedí Janův otec, císař Jindřich Lucemburský, vedle něj – také s korunou – Janova matka Markéta Brabantská.

Jan Lucemburský

Jan vyrostl na francouzském královském dvoře a byl zvyklý, že panovník má svrchovanou moc. Proto se obtížně vyrovnával s tím, že česká šlechta chtěla svůj podíl na moci. Jak víte, čeští šlechtici se neváhali postavit i silným přemyslovským králům, jako byl Přemysl Otakar II. Neustálé **střety s českou šlechtou** a také nevydařené manželství s hrdou a tvrdohlavou Eliškou Jana postupně znechutily natolik, že ztratil o vnitřní záležitosti Českého království zájem. Správu země přenechal mocným šlechticům a většinou se zdržoval v cizině. Účastnil se mnoha

X Petr z Aspeltu měl s českými zeměmi společného mnohem víc než to, že oddával Jana a Elišku. Udělte si o něm referát. Zajímavým námětem na referát je také osoba trevírského arcibiskupa Balduina, strýce Jana Lucemburského.

Jan Lucemburský je pohřben v kostele Páně Marie ve svém rodném Lucembursku.

válečných tažení (mimo jiné i křížových výprav do Litvy, jak už víte) a rád také zápasil na **tur-najích**. Do Čech se vracel v podstatě jen tehdy, když potřeboval peníze. Češi proto Janovi říkali „**král cizinec**“. Vhodnější je ovšem pojmenování „**král diplomat**“, které mu dali pozdější historikové. Dokázal totiž obratně zasahovat do evropské politiky, byl nejen uznávaným válečnickem, ale i schopným politikem. Jan šířil věhlas a slávu Českého království a také patřičně rozšířil jeho hranice: získal Chebsko, Lužici a část Slezska. Pravdou ovšem je, že dlouholetá nepřítomnost krále v zemi vedla k posílení moci šlechty, které navíc Jan dával do zástavy královské hrady, když potřeboval peníze.

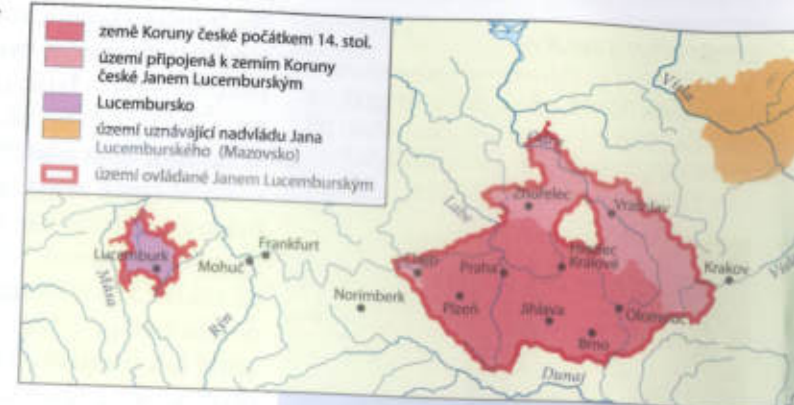
Celoživotním snem Jana Lucemburského bylo získat znovu **korunu Svaté říše římské** pro svůj rod. Jemu samotnému se to nepodařilo, ale pomocí obratné diplomacie dosáhl v roce **1346** toho, že byl stávající císař sesazen a římským králem byl zvolen Janův syn Karel. O měsíc později **padl Jan Lucemburský u Kresčaku**, v první velké bitvě stoleté války. Tehdy byl už úplně slepý, protože od mládí trpěl chorobou, díky níž postupně ztrácel zrak. Tento rytíř tělem i duší si nedokázal představit, že by měl strávit zbytek života jako slepec odkázaný na ostatní, a tak využil poslední příležitosti padnout v boji, jak se na rytíře sluší a patří.

- Proč se z Jana Lucemburského stal „král cizinec“?
- Co důležitého pro české země Jan Lucemburský vykonal?
- Přijdete na to, na čí straně Jan bojoval v bitvě u Kresčaku?

Karel IV.

Nejstarší syn Jana Lucemburského a Elišky Přemyslovny se původně jmenoval Václav. Když mu bylo sedm let, odvezl ho otec z Čech na **francouzský královský dvůr**. Zde Václav přijal po svém strýčkovi, posledním francouzským králi z rodu Kapetovců, druhé jméno – **Karel**.

Český stát za Jana Lucemburského

TOHO BOHDÁ NEBUDE, ABY ČESKÝ KRÁL Z BOJE UTÍKAL!

To jsou slova, která prý vyřkl Jan Lucemburský předtím, než se pustil do bitevní vřavy u Kresčaku. Francouzský kronikář Jean Froissart (froasár), který část stoleté války zažil (zemřel roku 1400), popisuje poslední okamžiky života českého krále takto: *Přitom padl i chrabrý český král Jan Lucemburský, syn statečného císaře a krále Jindřicha Lucemburského. Když zaslechl povel k boji, zeptal se, kde je jeho syn Karel. Průvodci mu řekli, že nevědí, že se však nejspíš někde bije, načež král pravil: „Pánové, jste dnes všichni mými přáteli a bratry ve zbrani; proto vás žádám, jelikož sám jsem slepý, vedte mne tak daleko do bitevní vřavy, abych měl nepřátele na dosah meče.“ Rytíři souhlasili, a protože ho nechtěli ztratit v mačkanici lidí, svázali otěže koní dohromady. Krále pak dle jeho přání vysunuli o něco kupředu a tímto způsobem postupovali proti Angličanům. Pan Karel Český, který se už v té době stal králem říše římské a vozil s sebou příslušné insignie, v největším pořádku přibyl na bojiště. Když ale viděl, že se nejspíš pro Francouze všechno k zlému obrátí, opět bojiště opustil. Král, jeho otec, vjel do řad protivníka a on i jeho druhové bojovali velmi statečně. Postoupili však příliš kupředu a byli všichni na místě pobiti. Ráno je našli na zemi mrtvé, s koňmi navzájem spojenými.*

✓ Porovnejte úryvek s obrázkem na této straně, zachycujícím bitvu u Kresčaku.

SVATÁ ŘÍŠE ŘÍMSKÁ	1212 FRIDRICH II.	BOJE O TRŮN	1273 RUDOLF HABSBURSKÝ	ZÁČ. STOLETÉ VÁLKY 1337
FRANCIE				ZÁČ. STOLETÉ VÁLKY 1337
ANGLIE	1215 VELKÁ LISTINA SVOBOD			
PYRENEJSKÝ POL.				
MUSLIMOVÉ		POČÁTEK ÚTOKŮ TATARŮ NA KYJEVSKOU RUS		
SLOVANÉ				
ČESKÉ ZEMĚ	1198 KRÁL PŘEMYSL OTAKAR I. 1212 ZLATÁ BULA SICILSKÁ	1278 BITVA NA MORAVSKÉM POLI	1306 VYMĚŘENÍ PŘEMYSLOVCŮ 1310 NÁSTUP LUCEMBURKŮ	1344 ARCHIEPISKOP 1346 KAREL IV. KRÁL
	1200	1250	1300	

ČTYŘI ŽENY KARLA IV.

V rodokmenu jsou uvedeny pouze ty manželky Karla IV., jejichž synové nastoupili na trůn. Karel byl však ženat celkem čtyřikrát (tři manželky přežily). Jeho první ženou byla Markéta z Valois [valoa] řečená Blanka...

...druhou Anna Falcká...

...třetí Anna Svidnická

... a poslední Eliška Pomořanská.

Udělejte si o manželkách Karla IV. referát.

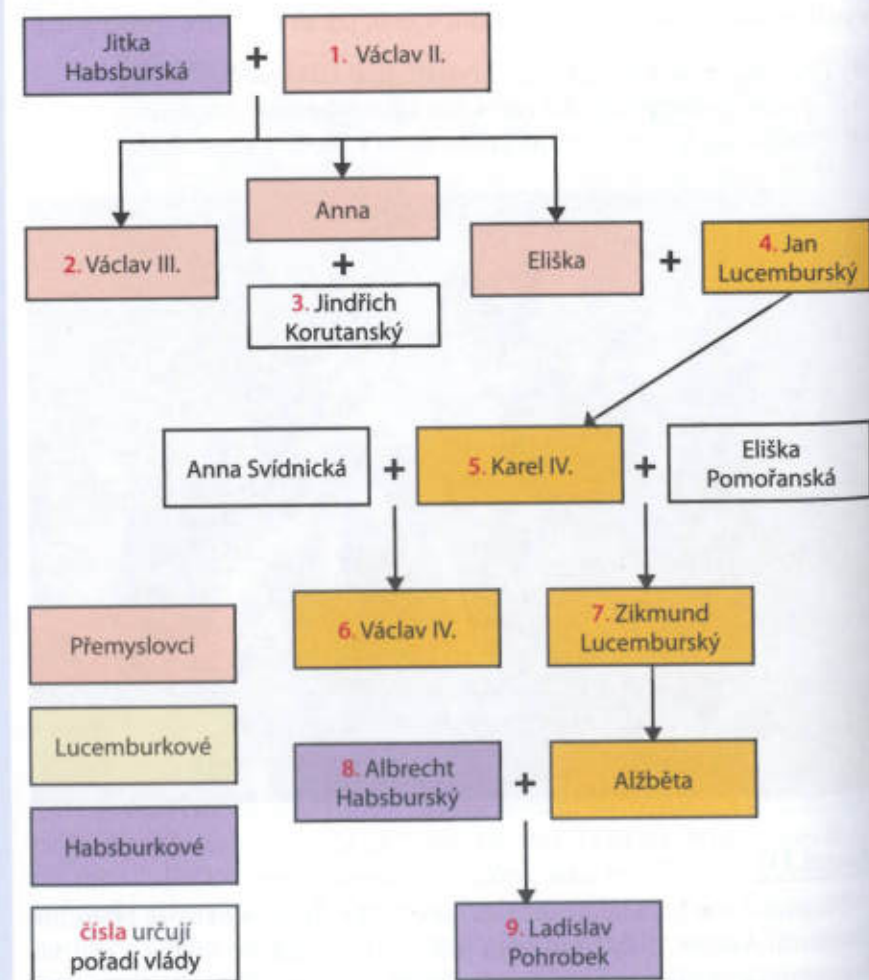
Jedna z Karlových manželek vystupuje ve známém filmovém muzikálu. Znáte ho? Opravdu dokázala lámat meče a podkovy?

Zahrajte si na genealogy – vědce bývající se rodokmeny – a zkuste sestavit kompletní rodokmen Lucemburků. Když zjistíte, za koho se vdaly Karlovy tety a dcery a proč se Karel ženil právě s těmi ženami, které si vzal, uvidíte, že sňatky Lucemburků představovaly velmi promyšlenou politiku.

Na francouzském dvoře získal Karel vytříbené vzdělání: naučil se číst a psát (toto umění ovládali jen někteří evropští panovníci) a osvojil si několik jazyků: latinu, němčinu, italštinu a samozřejmě francouzštinu. Český za deset let svého pobytu v cizině zapomněl, ale po návratu se češtinu opět naučil.

Karel české země velmi miloval. Ne neprávem mu později, když už byl králem Svaté říše římské, Němci vyčítali, že je „Čechům otcem, ale Němcům otčímem“. Správy českých zemí se ujal z pověření svého otce už roku 1334 jako markrabě moravský. V roce 1344 se mu podařilo dosáhnout povýšení pražského biskupství na arcibiskupství. České země tak přestaly spadat pod arcibiskupství v Mohuči. Prvním pražským arcibiskupem se stal Karlův rádce a přítel Arnošt z Pardubic.

Už víte, že v roce 1346 dosáhl Jan Lucemburský toho, že byl jeho syn zvolen králem Svaté říše římské. Krátce nato se Karel stal po Janově smrti i českým králem. Ke své korunovaci nechal zhotovit novou královskou korunu, posázenou perlami a drahokamy. Protože byla zasvěcena patronu českých zemí svatému Václavovi, nazývá se svatováclavská. Dodnes je součástí státního pokladu a je uložena ve zvláštní komoře v katedrále sv. Víta na Pražském hradě. Karel však pro české i říšské korunovační klenoty nechal vybudovat důstojný úkryt, hrad Karlštejn.

Rodokmen Lucemburků

SS KAREL IV. CÍSAŘEM	1414–1418 KONCIL V KOSTNICKI	1453 KONEC STOLETÉ VÁLKY	1519 KAREL
		1453 KONEC STOLETÉ VÁLKY	1485 NÁSTUP TUDOROVŮ
		DOBYTÍ GRANADY 1492	1516 NÁSTUP HABSBURKŮ
		1453 DOBYTÍ KONSTANTINOPOLÉ	BITVA U MOHÁČE 1526
UNIVERZITA	1386 JAGELLONCI V POLSKU	1415 UPÁLEN HUS	1480 IVAN III. PORAZIL TATARY
	1378 + KARLA IV.	1419–1436 HUSITSKÉ VÁLKY	1458 JIRÍ Z PODĚBRAD
	1400		1471 NÁSTUP JAGELLONCŮ
	1450		NÁSTUP HABSBURKŮ 1526
	1500		

Karlštejn není jediná stavební památka, která po Karlovi IV. v Čechách zůstala. Když ničila povodeň strhla v Praze starý kamenný Judithin most, nechal na jeho místě Karel vybudovat nový most, který slouží dodnes. Založil také Nové Město pražské, které se může pyšnit největším náměstím v Evropě (Karlovo náměstí). Na Pražském hradě dal vybudovat nový královský palác a zahájil stavbu katedrály svatého Víta. Jedním z nejdůležitějších zakladatelských počínů Karla IV. bylo založení pražské univerzity v roce 1348.

Karel IV. se snažil rozšířit České království, ne však válkami. Nová území získával jednáním, koupěmi a také vý-

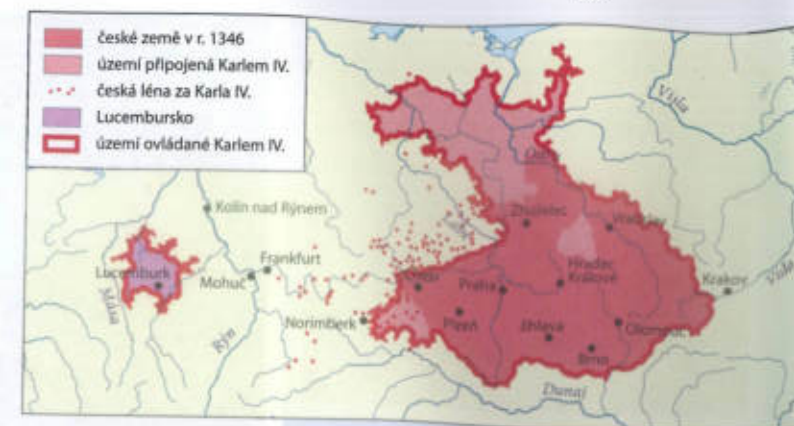

Pohled na katedrálu svatého Víta přes Karlův most. Obojí se od Karlových časů samozřejmě změnilo – na Karlův most přibýly barokní sochy a katedrála byla dostavěna až na začátku 20. století. Ve kterém roce byla stavba dokončena? Portréty moderních architektů najdete na průčelí; podobizny jejich „kolegů“ ze 14. století, Petra Parléře a Matyáše z Arrasu, jsou uvnitř katedrály.

hodnými sňatky (byl čtyřikrát ženat). Celé soustátí, které takto vzniklo a které spadalo pod vládu českého panovníka, se nazývalo země Koruny české. Kromě Českého království a Moravského markrabství sem patřilo ještě Slezsko, Horní a Dolní Lužice, Braniborsko a některá další území.

V roce 1355 byl Karel v Římě korunován císařem. Korunovace sice opravdu proběhla v Římě, ale vy víte, že papež v té době sídlil v Avignonu. Císařskou korunu proto Karlovi nenasadil papež, ale papežův zplnomocněnec.

Když v roce 1378 Karel IV. zemřel, ztratily české země svého vůdce nejvýznamnějšího panovníka. Jeho výjimečnost si velmi dobře uvědomovali i Karlovi současníci. Vždyť již při pohřebním obřadu jej řečník nazval Otcem vlasti.

Země Koruny české za Karla IV.

Karel IV.

Rozsah území pod vládou Karla IV.

SVATÁ ŘÍŠE ŘÍMSKÁ	1212 FRIDRICH II.	BOJE O TRŮN	1273 RUDOLF HABSBURSKÝ	ZÁČ. STOLETÉ VÁLKY 1337
FRANCIE	1215 VELKÁ LISTINA SVOBODY			ZÁČ. STOLETÉ VÁLKY 1337
ANGLIE				
PYRENEJSKÝ POL.				
MUSLIMOVÉ		POČÁTEK ÚTOKŮ TATARŮ NA KYJEVSKOU ŘÍŠI		
SLOVANÉ				
ČESKÉ ZEMĚ	1198 KRÁL PŘEMYSL OTAKAR I. 1212 ZLATÁ BULA SICILSKÁ	1278 BITVA NA MORAVSKÉM POLI	1306 VYMĚŘENÍ PŘEMYSLOVICŮ 1310 NÁSTUP LUCEMBURKŮ	1344 ARCIBISKUP 1346 KAREL IV. KRÁL
	1200	1250	1300	

Karlštejn před romantickou přestavbou. Nejříve zjistíte, z jakého pohledu malíř hrad maloval, a pak zkuste najít největší rozdíly.

☑ Jaký je dnes přístup k rekonstrukcím a ochraně památek? Kdo jsou to „památkáři“? Zjistěte, jak se jmenuje ústav, který má naše kulturní památky na starosti, a jaká je náplň jeho práce.

Pečeť Karlovy univerzity

Karlova univerzita je nejstarší univerzita, která vznikla „severně od Alp a na východ od Rýna“. Karel IV. ji zakládal jako univerzitu Českého království, o čemž svědčí jednak její pečeť (patronem je sv. Václav, patron českých zemí), jednak text zakládací listiny:

... a k tomu se obrací zřetel naší mysli, jak by naše České království... bylo uměle za našich časů ozdobeno množstvím moudrých mužů. To má být proto, aby... naši věrní obyvatelé království, již bez přestání lačněji po plodech věd... mohli i za zbytečně pokládati k vyhledávání věd kraj světa obcházeti, k cizím národům putovati... nýbrž aby sobě měli za slávu, že mohou jiné z ciziny zváti k... účasti na tom vděku... Protož... rozhodli jsme se po předcházející zralé úvaze vyzdvihnouti, zaříditi a nově v život uvésti obecné učení v našem metropolitním a nejpůvabnějším městě Pražském...

Svůj hrad Karlštejn by Karel IV. možná málem nepoznal. Dnešní podoba je výsledkem necitlivé rekonstrukce architekta Josefa Mockera v 19. století. Snažil se dát hradu „typicky středověkou“ podobu bez ohledu na to, jak Karlštejn původně vypadal.

- Které panovnické tituly Karel IV. získal?
- Co všechno Karel IV. pro české země vykonal? Co z toho pokládáte za nejdůležitější a proč?
- Čeho významného Karel dosáhl v rámci zahraniční politiky?
- Zopakujte si, co víte o papežském schizmatu.

Václav IV.

Karlovi IV. se po panovnické stránce nadmíru dařilo, ale na mužské ho dědice čekal až do pozdního věku. Možná právě radost z toho, že se konečně dočkal syna, učinila z moudrého panovníka nemoudrého otce. Už jako dvouletého nechal Karel korunovat Václava českým králem, jako patnáctiletého ho prosadil na trůn krále Svaté říše římské. Od dětství ho také učil vládnout, přesněji nutil ho účastnit se státních jednání. A tak Václav například v sedmi letech musel předsedat zemskému sněmu! Karlovi se ale nepodařilo z Václava vychovat panovníka, naopak v něm vypěstoval **nechuť k vladařským povinnostem**. Václav trávil čas raději toulkami po lesích a lovem zvěře ve společnosti svých přátel. Ale i kdyby se Václav snažil vládnout co nejlépe, vyrovnat se svému geniálnímu otci by bylo asi velmi těžké.

Václav také nenastoupil na trůn v nejpříznivějším období. Už za vlády Karla IV. postihla české země (a většinu Evropy) **morová epidemie**, a krátce po začátku vlády Václavovy se mor objevil ještě jednou. Pomřelo mnoho lidí a to mělo samozřejmě **nepříznivý dopad na hospodářství**. Navíc **sláblы výnosy kutnohorských stříbrných dolů**. České království tedy mělo i značné **hospodářské potíže** a v zemi vzrůstala nespokojenost.

Václav se dostal do sporu s pražským **arcibiskupem Janem z Jenštejna**, který chtěl prosadit, aby měla církev v Čechách větší politickou moc. Konflikt vyvrcholil tím, že Václav dal zatknout a mučit arcibiskupova nejbližšího spolupracovníka **Jana z Pomuku**. Ten mučení nepřežil; jeho smrt dala později vzniknout legendě o svatém Janu Nepomuckém.

S Václavovým vlažným postojem k vladařským povinnostem nebyla spokojená **vysoká šlechta – panstvo**. Situace došla tak daleko, že panstvo **dvakrát krále zajalo**, a dokonce uvěznilo ve snaze buď ho přimět

KAREL IV. CÍSAŘEM ČÁK	1414–1418 KONCIL V ŘOSTNÍCI	1453 KONEC STOLETÉ VÁLKY	1485 NÁSTUP TUDOROVŮ	1519 KAREL
		1453 KONEC STOLETÉ VÁLKY	1485 NÁSTUP TUDOROVŮ	1519 KAREL
			DOBYTÍ GRANADY 1492	1516 NÁSTUP HABSBURKŮ
		1453 DOBYTÍ KONSTANTINOPOLE		BITVA U MOHÁČE 15
UNIVERZITA	1386 JAGELLONCI V POLSKU	1415 UPÁLEN HUS	1458 JIRÍ Z PODĚBRAD	1480 IVAN III. PORAZIL TATARY
	1378 + KARLA IV.	1419–1436 HUSITSKÉ VÁLKY	1471 NÁSTUP JAGELLONCŮ	NÁSTUP HABSBURKŮ 15
	1400	1450	1500	

vládnout, nebo ho donutit, aby vysokým šlechticům přenechal větší část moci. Václav si proto raději hledal důvěrníky mezi nižšími šlechtici a měšťany. Ačkoli byl Václav IV. králem Svaté říše římské a bylo tudíž jeho povinností pokusit se řešit papežské schizma, nejenže se o tuto záležitost příliš nestaral, ale dokonce se ani nevydal do Říma na císařskou korunovaci. Nespokojení kurfiřti ho nakonec roku 1400 z říšského trůnu sesadili s odůvodněním, že je „liný a pro potřeby říše naprosto nevhodný“.

Na počátku 15. století byla situace v Čechách ještě složitější. V souvislosti s papežským schizmatem čím dál tím více sílila kritika poměrů v církvi. Václav IV. tuto situaci nedokázal úspěšně řešit, ale o tom se dozvíte až v další kapitole.

Václav IV. na trůně...

...a uvězněný v písmenku W jako v kladě.

- Proč nebyl Václav IV. dobrým panovníkem? Vedly k tomu i jiné důvody než jeho vlastnosti, schopnosti a chování?
- S kým měl Václav v českých zemích největší problémy?
- Co pokládáte v období vlády Václava IV. za nejdůležitější? Proč?

SHRNUTÍ

Zatímco 13. století bylo stoletím přemyslovských králů, 14. století je stoletím králů z rodu Lucemburků. Po většinu 14. století patřily české země k nejvýznamnějším evropským státům. Pčinili se o to hlavně Jan Lucemburský a Karel IV. Bezpochyby dokážete vysvětlit, čím tito dva králové k věhlasu českých zemí přispěli. Václav IV. však už dobrým panovníkem nebyl. Protože si pamatujete, co se v době jeho vlády odehrávalo nejen v českých zemích, ale i v Evropě, je vám jasné, že v takové situaci by měl na trůně potíže i mnohem schopnější panovník, než byl Václav.

- Do kterých mezinárodních událostí čeští panovníci zasahovali a s jakým úspěchem?
- A které události za hranicemi českých zemí měly vliv na to, co se dělo u nás?
- Znovu si připomeňte, jaké problémy působilo papežské schizma a co bylo církvi vyčítáno. Nezapomeňte si zopakovat, co jsou to odpušky.

Lazebnice myjí králi hlavu

☑ Seznamte se s pověstí o lazebnici Zuzaně. Kdo to byli lazebníci a lazebnice?

☑ Zjistěte, jak vypadala „kladá“, do níž se vsazovali vězni. Proč myslíte, že malíř krále Václava namaloval právě takto?

DĚJINY ŽIDŮ IV

První, kdo vydal nějaký zákon o postavení Židů v Čechách, byl Přemysl Otakar II. Těmito „židovskými statuty“ se stali Židé přímými poddanými panovníka, což jim zaručovalo určitou ochranu. Jakýkoli útok proti Židům a jejich majetku byl chápán jako útok proti majetku královskému. Pokud někdo Žida zranil nebo dokonce zabil, platil nejen vysokou pokutu králi, ale také odškodné postiženému. Za takovou ochranu Židé platili králi vysoké daně a půjčovali mu peníze. Aby statuta zůstala v platnosti, musel je každý panovník, když nastoupil na trůn znovu potvrdit. Karel IV. vydal zajímavé nařízení, jímž povoloval Židům půjčovat na mnohem vyšší úrok než křesťanům (křesťané směli požadovat úrok zhruba do 10 % půjčené částky, ale Židé 27–300 %!). Odůvodnil to tím, že pro Židy je lichva často jediným způsobem obživy – nemohou jako křesťané obdělávat půdu, protože ji nesmějí vlastnit. Na druhou stranu neváhal využít pogromů v říši v letech 1348–49 k zabavení židovského majetku. Ten posloužil k uhrazení obrovských dluhů, které vznikly v souvislosti s volbou Karla IV. římským králem. Jak už víte, v polovině 14. století v souvislosti s morovou epidemií propukaly proti-židovské pogromy. V českých zemích však došlo k nejhoršímu pogromu až roku 1389 v Praze za vlády Václava IV. Židovská čtvrt tehdy prakticky lehla popelem.